

Jak określić szczegółowe warunki realizacji projektu edukacyjnego – zadania dyrektora gimnazjum

Klemens Stróżyński dla SOD w Częstochowie

- Informacja o autorze:
- Nauczyciel z 20-letnim stażem, dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Poznaniu, dyrektor oddziału Wydawnictwa Naukowego PWN, kierownik Zespołu Internetowego Wydawnictwa Szkolnego PWN, pracownik kuratorium oświaty, obecnie na emeryturze. Autor kilkunastu książek dla nauczycieli z dziedziny zarządzania oświatą, oceniania i ewaluacji, technologii informacyjnej; kilkuset artykułów w pismach oświatowych oraz dwudziestu paru wystąpień na konferencjach naukowych. Wykładowca na studiach podyplomowych, rzeczoznawca MEN ds. podręczników szkolnych, współpracownik Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, ekspert MEN ds. reformy nadzoru pedagogicznego.

Spis treści zajęć

1. Co to i po co jest projekt edukacyjny
2. Ocenianie projektu
3. Organizowanie projektu – zasady zapisywane w dokumentacji szkolnej

[po pierwszej części seminarium przewidziana jest dyskusja panelowa]

Podstawa prawna

20 sierpnia 2010 roku Minister Edukacji Narodowej podpisała zmianę *Rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.*

§ 21a 1. Uczniowie gimnazjum biorą udział w realizacji projektu edukacyjnego

Zmiany w prawie szkolnym dotyczące realizacji projektu miały być dokonane do 30 listopada 2010 r.

Ile projektów

Mylące sformułowanie na stronie internetowej MEN:

W roku szkolnym 2010/2011 wychowawcy klas I i II gimnazjum, których uczniowie będą realizować zespołowy projekt edukacyjny, są zobowiązani...

w rozporządzeniu, § 21a:

- 7. Wychowawca klasy na początku roku szkolnego, w którym uczniowie będą realizować projekt edukacyjny, informuje uczniów i ich rodziców (prawnych opiekunów) o warunkach realizacji projektu edukacyjnego.**
- 8. Informacje o udziale ucznia w realizacji projektu edukacyjnego oraz temat projektu edukacyjnego wpisuje się na świadectwie ukończenia gimnazjum.**

Co to i po co projekt edukacyjny

§ 21a

1. Uczniowie gimnazjum biorą udział w realizacji projektu edukacyjnego.
2. Projekt edukacyjny jest zespołowym, planowym działaniem uczniów, mającym na celu rozwiązanie konkretnego problemu, z zastosowaniem różnorodnych metod.
3. Zakres tematyczny projektu edukacyjnego może dotyczyć wybranych treści nauczania określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjów lub wykraczać poza te treści.

Co to i po co projekt edukacyjny

Projekt edukacyjny należy do rodzaju zadań rozciągłych, czyli realizowanych przez dłuższy czas, nawet przez cały rok szkolny. Zadania tego rodzaju stosuje się w celu nauczania uczniów określonych, ważnych w życiu umiejętności, w szczególności planowania i organizowania własnej pracy oraz oceniania jej rezultatów. W warunkach szkoły masowej, w której uczniowie pracują pod kierunkiem nauczycieli, a ich uczenie się polega najczęściej na wykonywaniu zadań stawianych przez nauczyciela, projekt edukacyjny ma ważne znaczenie. Umożliwia on zdobycie przez ucznia samodzielności organizacyjnej, nauczanie się stawiania zadań sobie samemu i wybierania zadań, które z punktu widzenia ucznia są wartościowe, warte włożonego w nie wysiłku.

Dotyczy to projektu zarówno indywidualnego, jak zespołowego.

Co to i po co projekt edukacyjny

- Nauka gospodarowania czasem, zarządzania czasem i innymi zasobami własnymi przez ucznia to inne istotne wartości projektu edukacyjnego. We współczesnym świecie zdobycie takich umiejętności jest przygotowaniem ucznia do funkcjonowania w społeczeństwie, w którym dominuje samozatrudnienie, coraz więcej pracowników pełni funkcje kierownicze bądź przynajmniej ma pracę wymagającą znacznej samodzielności.
- Projekt edukacyjny jest także zadaniem z zasady ponadprzedmiotowym, obejmującym treści kształcenia różnych przedmiotów nauczania oraz wymagającym użycia metod typowych dla różnych przedmiotów nauczania. Dzięki temu projekt dobrze służy holistycznemu podejściu do kształcenia, zapobiega upowszechnianiu encyklopedyzmu, zamykaniu się (przez nauczycieli) w „gettach przedmiotowych”, skupianiu się uczniów na umiejętnościach szczegółowych i teoretycznych kosztem umiejętności ogólnych i praktycznych. Takie podejście, zakładające przede wszystkim zrozumienie świata, a nie gromadzenie szczegółowych wiadomości, przyświecało samej koncepcji utworzenia gimnazjów.
- *Dotyczy to projektu zarówno indywidualnego, jak zespołowego.*

Co to i po co projekt edukacyjny

- Praca zespołowa ma wiele zalet z pedagogicznego punktu widzenia, między innymi uczy sztuki **uzyskiwania pomocy i udzielania pomocy** – sztuki bardzo potrzebnej w dorosłym życiu. Często w szkole represjonuje się pewne niepożądane strategie uzyskiwania pomocy (sławetne „ściąganie”), nic nie oferując w zamian. Tak o współpracy pisze jeden z najznakomitszych polskich pedagogów:
- „(...)a **przecież umiejętność uzyskiwania pomocy to istotna strategia uczenia się** (Nelson-LeGall 1985). **Dopiero w grupie strategia ubiegania się o pomoc jest spleciona ze strategią udzielania pomocy w jedną nadrzędną strategię współpracy.**”

Praca zespołowa

Wprowadzenie w gimnazjum obowiązkowego zespołowego projektu edukacyjnego jest również próbą skłonienia gimnazjów do podjęcia jednego z najważniejszych wyzwań współczesności – mianowicie uczenia współpracy i działania zespołowego. Świat współczesny cechuje się rosnącym skomplikowaniem zadań stojących przed ludźmi, co powoduje konieczność współpracy i pracy zespołowej. A praca zespołowa nie jest naturalnym ludzkim działaniem, lecz umiejętnością wykształconą w toku rozwoju społecznego i podlegającą wielu społecznym i kulturowym uwarunkowaniom. Najogólniej mówiąc, wyróżnia się kultury kolektywistyczne i kultury indywidualistyczne. W tych pierwszych podczas pracy zespołowej lub grupowej ludzie chętniej wkładają maksimum wysiłku, w tych drugich – wolą pracować samodzielnie niż współpracować, a podczas współpracy minimalizują wysiłek.

Ocenianie pracy ucznia w ramach projektu

- Projekt edukacyjny w gimnazjum jest pracą obowiązkową i jak wyżej wskazano, bardzo ważną z punktu widzenia celów kształcenia. Zatem powinien podlegać ocenie, ponieważ wszystkie istotne dla rozwoju ucznia działania edukacyjne są oceniane. Należy pamiętać, że czynności ucznia nie podlegające ocenie są uważane za mniej ważne i przez znaczną część uczniów pomijane albo traktowane niedbale.

W § 21a przywołanego wcześniej rozporządzenia czytamy:

6. Kryteria oceniania zachowania ucznia gimnazjum zawarte w ocenianiu wewnątrzszkolnym uwzględniają udział ucznia w realizacji projektu edukacyjnego.

Ocenianie pracy ucznia – problemy

- Ocenianie ucznia za realizację projektu edukacyjnego jest sprawą niesłychanie skomplikowaną i w Polsce nie ma w tym zakresie doświadczeń ani rozwiązań godnych polecenia. Możliwe i wskazane byłoby wystawienie oceny według skali stopni szkolnych. Ale jest wiele aspektów utrudniających takie ocenianie bądź zgoła uniemożliwiających.
- Po pierwsze: role pełnione w zespole są nieporównywalne pod względem odpowiedzialności za efekt, trudności zadań, nakładu pracy itd.
- Po drugie, współczesne ocenianie odnosi się do wymagań. Nie da się postawić sensownych i porównywalnych wymagań realizatorom projektu edukacyjnego, nie tylko ze względu na różność ról, ale także z uwagi na czasową rozciągłość czynności ucznia.
- Wreszcie, każdy projekt realizowany w szkole jest inny od realizowanych przez inną grupę lub wcześniej. Dla każdego projektu więc należałoby budować specyficzne wymagania, co zdaje się czynnością bardzo trudną i złożoną.

Ocenianie pracy ucznia w ramach projektu

- Rozwiązanie przyjęte w rozporządzeniu polega na włączeniu pracy projektowej do wymagań przewidzianych przy ocenianiu zachowania. Te wymagania z natury są zupełnie inne niż przy ocenianiu osiągnięć poznawczych. Intencją prawodawcy jest raczej doprowadzenie do uznania przez uczniów pracy nad projektem za obowiązkową, a nie – wymierzenie edukacyjnej efektywności tej pracy. Zwłaszcza że zapis w rozporządzeniu mówi o uwzględnieniu „udziału ucznia”, czyli samego faktu, a nie o uwzględnieniu **jakości tego udziału**.
- Zatem projekt nie będzie oceniany w takim sensie jak inne efekty uczenia się ucznia, co ma swoje złe strony. Nie będzie także w ogóle ewaluowany, przynajmniej formalnie – to znaczy nie ma obowiązku zapisu wartości owego projektu na świadectwach uczniowskich czy w innej dokumentacji szkolnej. Oczywiście, projekt może być ewaluowany, a zapisy dotyczące jego wartości w dokumentach szkolnych mogą się znaleźć – i warto, żeby się znalazły. Nie jest to jednak obowiązkowe.
- Ocena zachowania użyta na potrzeby projektu może najwyżej doprowadzić do tego, że uczniowie nie będą otwarcie bojkutowali tego zadania – jednak nie motywuje do racjonalizacji działań i zdobywania nowych umiejętności w takim stopniu jak ocena przedmiotowa.

Dyskusja panelowa

- Zapoznamy się, dzięki uprzejmości Państwa Dyrektorów uczestniczących w panelu, z przemyśleniami ich oraz ich nauczycieli, z rozwiązaniami, które przyjęli, z pytaniami, które ich nękają.
- Ze względów organizacyjnych proszę o ograniczenie do najwyżej 5 minut wstępnej wypowiedzi, wówczas będzie możliwość wymiany opinii z innymi osobami.
- Pamiętajmy, że zapisy na temat projektu dokonane w prawie szkolnym mogą zostać zmodyfikowane zgodnie z odpowiednią procedurą przyjętą w każdej szkole.

Jak zorganizować realizację projektów w gimnazjum

W rozporządzeniu, w § 21a ogólnie wskazano zasady organizacyjne:

4. Projekt edukacyjny jest realizowany przez zespół uczniów pod opieką nauczyciela i obejmuje następujące działania:

- 1) wybranie tematu projektu edukacyjnego;**
- 2) określenie celów projektu edukacyjnego i zaplanowanie etapów jego realizacji;**
- 3) wykonanie zaplanowanych działań;**
- 4) publiczne przedstawienie rezultatów projektu edukacyjnego.**

Wybór tematu projektu

- Rozporządzenie mówi o wybraniu tematu projektu edukacyjnego, nie precyzując jednak, w jaki sposób dokonywać tego wyboru i kto ma mieć głos decydujący: nauczyciel czy uczniowie. Rozstrzygnięcie szczegółowe musi być zawarte w dokumentacji szkolnej (na przykład regulaminie projektów) i powinno generalnie spełniać dwa warunki:
 - 1) w takim stopniu, jak to możliwe, uwzględniać zainteresowania i preferencje uczniów, zgodnie z zasadą, że wartościowsze są zadania własne niż obce;
 - 2) zapewnić wpływ nauczyciela w takim stopniu, żeby projekt był realistyczny i zawierał pożądane cele edukacyjne.

Cele projektu

- Określenie celów projektu edukacyjnego, zapisane w punkcie drugim cytowanego wyżej ustępu rozporządzenia, powinniśmy rozumieć w stopniu pogłębionym. Mianowicie – jak w wypadku każdego planowego działania – uczniowie muszą mieć świadomość celów, dla których podejmują wysiłki. Są to cele dwojga rodzajów:
 - 1) jaki efekt zamierzamy osiągnąć;
 - 2) czego mamy się podczas realizacji projektu nauczyć.

Przykładowe rozwiązanie organizacyjne

Proponuję przyjąć, że zasady organizacji zespołowego projektu edukacyjnego w gimnazjum określają:

- **1. Co zostanie zrobione:**
 - 1.1. wybór tematu projektu edukacyjnego,
 - 1.2. nazwę projektu i opis wyniku,
 - 1.3. cel ogólny i cele szczegółowe,
 - 1.4. akceptacja tematu lub oddalenie z powodu braku odpowiednich celów edukacyjnych.

Przykładowe rozwiązanie organizacyjne

- **2. Jak będzie zrobione:**
 - 2.1. strukturę projektu (organizację pracy, podział zadań),
 - 2.2. terminy (w razie potrzeby – zgodne z przyrodą!),
 - 2.3. liczbę uczestników i sposób przydziału zadań,
 - 2.4. odpowiedzialnego opiekuna (nauczyciela),
 - 2.5. podmioty współdziałające (w tym ze środowiska szkoły),
 - 2.6. potrzebne środki materialne i organizacyjne.

Przykładowe rozwiązanie organizacyjne

- **3. Jak zostanie spożytkowane:** termin i forma prezentacji rezultatów.
- **4. Sposób oceniania uczestników** (opcjonalnie).
- **5. Sposób dokumentowania projektu edukacyjnego:**
 - 5.1. Całości projektu w dokumentacji szkoły,
 - 5.2. Udziału ucznia w indywidualnej dokumentacji ucznia.

Teraz pytania i wymiana poglądów

Jest jeszcze trochę czasu.

Zapraszam do wypowiedzi.

Dziękuję za uwagę.

Zachęcam do przemyślenia
ustaleń dotyczących planowania
organizacji projektów
w poszczególnych szkołach.

Ewentualne pytania: klemens@kk-net.pl